

Opvs Theologicvm

In Tres Tomos Distribvtvm, In quo praecipua totius Theologiae capita
accurate pertractantur ... Adiecto ad finem Tertij Tomi Indice rerum
notabilium

Qui totam primam partem D. Thomæ, ac multa alia continet, quorum
Indicem sequens pagina dabit

Mauro, Silvestro

Romae, 1687

Q. 213. Vtrum coelum empyreum, & tempus concreata fuerint materia
informi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-84111](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-84111)

significari Spiritum Sanctum, qui ferebatur super aquas, non corporaliter, sed sicut voluntas artificis superfertur materiæ, quam vult formare. Melius ergo dicitur aerem, qui est subiectum tenebrarum, & erat super aquas, insinuari per illa verba, *tenebrae erant super faciem abyssi*, hoc est super superficiem aquarum, quæ vocatur abyssus propter profunditatem. Plato existimauit ignem insinuari per cælum, quod censuit esse naturæ igneæ, vt refert Sanctus Augustinus lib. 8. de Ciuit. capit. 15.

9. Art. 2. Sanctus Thomas quaerit, vtrum vna sit materia informis omnium corporalium, ac relatis pluribus opinionibus philosophorum, concludit materiam corporum celestium, quæ censet esse incorruptibilia, esse diuersæ rationis à materia corporum inferiorum corruptibilium. Sed quia hæc quaestio est philosophica, & fuit à nobis examinata in libris de cælo, & mundo, quaest. 6. vbi secuti sumus sententiam, quam Sanctus Thomas tradit hoc articulo, nihil hic est addendum.

10. Ad 1. Si nomine informitatis materiæ intelligatur priuatio omnis formæ substantialis, vt intellexit Augustinus, informitas non potuit tempore, sed solum natura præcedere formationem. At si nomine informitatis intelligatur sola priuatio formositatis, & decoris, qui nunc apparet in materia corporea, informitas potuit tempore præcedere formationem materiæ, vt dictum est numer. 5. & 6.

11. Ad 2. Natura imitatur Deum quantum potest, sed non potest assequi perfectam Dei imitationem. Quia ergo natura non potest quidquam producere, nisi ex subiecto præsupposito, & carente forma, quam debet introducere, idcirco in operatione naturæ informitas, seu carentia formæ introducendæ præcedit tempore formationem, & formam introducendam. At quia Deus potest producere rem ex nihilo, potest producere simul materiam, & formam, absque eo, quod informitas materiæ præcesserit formationem?

QVÆSTIO CCXIII.

Vtrum cælum empyreum, & tempus concreata fuerint materia informi?

S. Tho. q. 66. art. 3. & 4.

1. **P**rimò videtur cælum empyreum non fuisse concreatum, hoc est simul ab initio creatum cum materia informi. Cælum enim empyreum non est mobile; sed omne corpus sensibile est mobile; ergo non datur cælum empyreum, quod sit corpus sensibile ab initio simul creatum cum materia informi.

2. Secundo cælum empyreum, si daretur

esset lucidissimum, ac proinde semper illuminaret omnes cælos inferiores diaphanos, & totum aerem vsque ad nos; ergo nunquam esset nox, quod repugnat experientia.

3. Tertio videtur tempus non fuisse ab initio simul creatum cum materia informi. Nam tempus est numerus motus firmamenti, ac diuidit diem, & noctem; sed firmamentum non est creatum ab initio simul cum materia informi, sed est creatum secunda die, vt narratur Gen. 2. ergo tempus non fuit creatum ab initio, sed secunda die.

4. Respondeo circa cælum empyreum, eiusque existentiam, naturam, & creationem, plures occurrere quaestiones. Primo ergo quaeritur, vtrum supra omnes cælos mobiles detur aliquod cælum immobile, quod sit patria, & domus beatorum. Caietanus in cap. 12. epist. 2. ad Corinthios docet, primum mobile, quod existimat esse immediatè supra cælum stellatum, esse supremum cælum, & patriam beatorum, ac supra illud non dari aliud cælum immobile, & addit. *Empyreum siquidem cælum à posterioribus traditum, nullibi inuenitur in Scriptura.* Pro hac opinione aliqui citant Damascenum lib. 2. de fide, cap. 6. vbi supra firmamentum, seu cælum stellatum ponit vnum tantum cælum cæli, & primum cælum, idque dicit fuisse cognitum à Philosophis; sed Philosophi non cognouerunt vllum cælum immobile supra primum mobile; ergo Damascenus videtur negare cælum empyreum immobile. Citatur etiam Basiliius Homil. 3. in Hexamer. vbi vltra cælum aereum, duos tantum cælos ponere videtur, & Theodoretus quaest. 11. in Genesim.

5. Sanctus Thomas art. 3. quaest. 66. dicit, quod cælum empyreum non inuenitur positum, nisi per auctoritates Strabii, & Bedæ, & iterum per auctoritatem Basilii. Et quidem Strabus, qui est auctor glossæ ordinariæ, in cap. 1. Gen. in illa verba: *In principio creauit Deus cælum, & terram*, dicit: *cælum, non visibile firmamentum, sed empyreum, idest igneum, vel intellectuale, quod non ab ardore, sed à splendore dicitur, quod statim repletum est Angelis.* Vnde Iob. 38. *vbi eras, cum me laudarent astra matutina, & inbilarent omnes filij Dei?* Beda to. 4. lib. in Hexamer. explicans illa verba: *In principio creauit Deus cælum, & terram*, dicit. *Ipsam enim est cælum superius, quod ab omni huius mundi volubili statu secretum diuinæ præscientiæ manet semper quietum; & paulo post addit: suis incolis mox creatum, hoc est beatissimis Angelorum agminibus impletum est.* Sanctus Basiliius hom. 2. in Hexamer. dicit: *Sicut damnati in tenebras ultimas alligantur, sic remuneratio pro dignis operibus restauratur in ea luce, quæ extra mundum est, & ibi quietis domicilium sortientur.* Videtur etiam cælum empyreum posuisse Theodoretus, qui quaest. 11. in Genesim dicit. *Quemadmodum cælum istud nobis est pro tegmine, ita cælum, quod videmus, pro tegmine supra positum cælum habet.* Hanc sententiam vnanimitè secuti sunt Scholastici cum Magistro in 2. dist.

2. &

2. & S. Thomæ 1. par. quæst. 66. artic. 3. nec non Interpretes sacræ Scripturæ in Gen. cap. 1. nimirum Alcuinus, Rabanus, Lyranus, & alij, Hugo etiam Victorinus in summa sentent. tract. 2. cap. 1. Videri potest Suarius lib. 1. de opere sex dierum, cap. 4.

6. Suadetur hæc sententia primo ex Scriptura, quæ sæpè insinuat supra omnes cœlos nobis visibiles dari cœlum, quod est domus Dei, & domicilium beatorum, illudque vocat cœlum cæli. Psalm. 102. *Dominus in cælo paravit sedem suam.* Psalm. 112. *cœlum cæli Domino: ubi Theodoretus: non hoc, quod videtur, sed illud, quod superius est, quod huiusce veluti tectum est, quemadmodum hoc, quod videmus, nostrum tectum est.* Deuter. 10. *Domini Dei tui cœlum est, & cœlum cæli* Psalm. 67. *Psallite Deo, qui ascendit super cœlum cæli.* 2. ad Corinth. 5. *Sciatis, quoniam si terrena domus nostra huius habitationis dissoluatur quod adificationem ex Deo habemus, domum non manufactam, æternam in cælis.* Rursus cœlum empyreum videtur esse, quod Apostolus 2. ad Corinth. 12. vocat tertium cœlum, narrans se fuisse raptum usque ad tertium cœlum. Primum enim cœlum est æereum, secundum sydereum, tertium empyreum.

7. Suadetur secundo rationibus congruentiæ. Nam sicut terra, quæ est domicilium hominum viatorum, debet esse immobilis, ac de ea dicitur Eccles. 1. *terra autem in æternum stat*, sic cœlum, quod est domicilium angelorum, & hominum beatorum, debet esse immobile: ergo supra omnia corpora cœlestia mobilia debet dari cœlum empyreum, immobile, & quod in æternum stet, nec perpetua vertigine circumuoluatur. Rursus sicut infernus damnatorum est in loco infimo, sic domicilium beatorum debet esse in loco supremo, ac proinde super alios cœlos.

8. Queritur secundo, quale sit cœlum empyreum?

Respondeo, quod debet esse proportionaliter tale, qualia erunt corpora beatorum: sed corpora beatorum habebunt quatuor precipuas dotes, nimirum claritatem, incorruptibilitatem, leuitatem, & subtilitatem: ergo cœlum empyreum est clarissimum, ac lucidissimum, incorruptibile, ac inalterabile, lenissimum, ita ut debeat esse naturaliter supra cætera corpora vniuersi, & subtilissimum subtilitate proportionali subtilitati corporum beatorum. Rursus sicut corpora beatorum erunt pulcherrima, sic cœlum empyreum est pulcherrimum in ratione habitationis beatorum. Si verò quærat, utrum cœlum empyreum sit incorruptibile naturaliter, vel saltem supernaturaliter, respondeo, quod iuxta sententiam Aristotelis, & aliorum dicentium alios cœlos esse incorruptibiles naturaliter, a fortiori cœlum empyreum est naturaliter incorruptibile. Si verò procedamus iuxta sententiam plurium recentiorum docentium, cœlos inferiores empyreo esse naturaliter corruptibiles, dicendum cœlum empyreum esse

incorruptibile saltē supernaturaliter per qualitatem superadditam, proportionaliter, ac corpora beatorum, licet naturaliter sint corruptibilia, erunt supernaturaliter incorruptibilia, & immortalia per qualitatem supernaturalem.

9. Queritur tertio, utrum cœlum empyreum sit totum solidum, vel totum fluidum, ad modum aeris, vel partim solidum, partim fluidum?

Respondeo probabile esse, quod sit partim solidum, partim fluidum, ut videtur docuisse Daniel Malonius in 2. dist. 7. sect. 5. licet Suarius lib. 1. de opere sex dierum, cap. 5. num. 6. post relatum sententiam Malonij, opinetur esse totum solidum.

Probat: nam cœlum empyreum debet esse accommodatum, & proportionatum corporibus beatorum, & eorum visibus; sed corpora beatorum erunt partim solida, partim fluida: nam præter ossa, aliasque partes solidas, habebunt sanguinem, & humores fluidos, & cavitates pectoris, ventris &c. plenas aura cœlesti fluida, vel ut loquitur S. Thomas in 4. Dist. 44. qu. 1. art. 2. quæst. 1. ad 2. *plenas non turpibus humoribus, sed nobilibus humiditatibus*; ergo etiam cœlum empyreum debebit esse partim solidum, partim fluidum; alioquin corpora beatorum deberent perpetuo penetrari cum corpore cœlesti solido, ac respirando, & expirando, non possent retrahere, & emittere auram cœlestem fluidam. Confirmatur primo: nam angeli beati debebunt posse loqui, & laudes diuinas canere etiam vocibus sensibilibus: sed voces sensibiles exigunt medium fluidum, per quod propagentur: ergo. Confirmatur secundo ad hominē contra Suarium. Nam num. 7. dicit: *ut ex materia beatitudinis suppono, corpus gloriosum non erit in partibus internis vacuum, sed omnia illa interiora loca corporis, quæ nunc alimentis, excrementis superfluis, humoribus, aut aere replentur, tunc purissimo, & lucidissimo aere cœlesti replebuntur.* Illo ergo ventur ad formandam vocem &c. sed aer ille erit fluidus, & cœlestis: ergo etiam extra corpora beatorum potest in cœlo empyreo admitti aer cœlestis. Videtur igitur cœlum empyreum constare ex partibus solidis, quibus constituitur veluti tectum superius concavum, & pavimentum inferius conuexum, cuius quasi pavimenti pars exterior concava sit veluti tectum cœlorum inferiorum. Debet præterea constare ex partibus internis fluidis ad modum aeris lucidissimi, quod corpus fluidum vocamus auram empyream, qua etiam plenæ sint concavitates corporum beatorum. Sed hæc sufficit indicasse. Hinc sequitur, quod sicut corpora beatorum sunt mobilia, sic cœlum empyreum quoad partes fluidas est mobile, licet quoad partes solidas sit immobile, nec perpetua vertigine circumuoluatur.

10. Queritur quinto, utrum cœlum empyreum influat in inferiora?

Respondeo duas esse sententias. Prima negat. Docuit hanc sententiam Alensis 2. par. quæst. 47. Memb. 1. & Sanctus Thomas in 2. dist.

K k k k

dist.

dist. 2. quæst. 2. art. 3. Secunda est affirmati-
ua, quam retractans priorē secutus est Sanctus
Thomas 1. par. quæst. 66. art. 3. ad 2. & quod.
lib. 6. quæst. 11. art. 19. quem præter Caieta-
num, & Thomistas secuti sunt Aegydius in 2.
dist. 2. quæst. 2. art. 4. Argentina ibidem quæst.
2. art. 1. Durandus quæst. 2. Ricch. art. 3.
quæst. 3. & ex nostris Suarius lib. 1. de opere
sex dierum, cap. 5. num. 9. & hanc opinio-
nem existimo probabiliorem.

11. Probatur; nam entia debent ita ordi-
nari, ut superiora influant in inferiora: ergo
etiam cœlum empyreum, quod est supre-
mum, debet influere in cœlos inferiores. Con-
firmatur; nam angeli primæ hierarchiæ, qui
assistent, ac saltem regulariter non mittuntur,
influunt in Angelos inferiores, qui mittuntur,
ut docet Dionysius cap. 8. de cœlesti hierar-
chia; ergo cœlum empyreum, hoc est corpus
cœleste, quod non mouetur, influit in cor-
pora inferiora, quæ mouentur. Rursus An-
geli beati agunt in hæc inferiora; ergo etiam
cœlum empyreum, licet sit locus beatorum,
debet agere in hæc inferiora. Addit Sanctus
Thomas, quod cœlum empyreum, quod non
mouetur, influit in primum cœlum, quod
mouetur, non aliquid transiens, & adueni-
ens per motum, sed aliquid fixum, & stabile,
puta virtutem continendi, & causandi, vel
aliquid huiusmodi ad dignitatem pertinens.

12. Queritur sexto, vtrum cœlum empy-
reum creatum fuerit ab initio, & in primò in-
stanti simul cum materia informi?

Respondeo, quod Augustinus Eugubi-
mus in cap. 1. Gen. videtur docuisse cœlum
empyreum esse æternum, & increatum, ac à
Deo distinctum, ac eius opinionem sic intel-
lectam Pererius in Genesim vocat absurdam,
excerandam, & à Christi disciplina abhorren-
tem; Catherinus in Gen. Molina in 1. par.
tractatu de opere sex dierum, disput. 3. & alij
vocant errorem in fide. Sanctus Basilius ho-
mil. 1. in Hexam. dicit credibile esse ante
huius visibilis mundi creationem fuisse alium
intelligentijs superioribus accommodatum,
tempore anteriorem, æternam nimirum, &
perpetuum, & substantijs spiritualibus orna-
tum. Hæc verba Basilij, ne contineant erro-
rem in fide, debent ita intelligi, ut cum dicit
cœlum empyreum, quod vocat alium mun-
dum, esse æternum, significet esse æternum à
parte post, eo pacto, quo Apostolus 2. ad Co-
rinthios 2. dum empyreum vocat *Domum non
manufactam æternam in talis*, loquitur solum
de æternitate à parte post. Alia sententia est
plurium Patrum Græcorum, qui ut dictum
est supra quæst. 170. num. 10. sicut docuerunt
Angelos creatos fuisse, non quidem ab æter-
no, sed ante hunc mundum nobis visibilem,
ita videntur existimasse cœlum empyreum
domicilium Angelorum creatum fuisse in
tempore, sed ante mundum nobis visibilem.
At sicut nos quæstione illa 170. num. 13. di-
ximus Angelos conditos fuisse simul cum

mundo corporeo, non post, neque antè, sic
consequentè existimamus cœlum empyreū
creatum fuisse simul cum mundo hoc visibi-
li, ac cum materia informi, non post, neque
ante, ut etiam docet Sanctus Thomas hac
quæst. 66. art. 3. Probatur rationibus eo loco
allatis. Nam sicut Angeli creati sunt ab ini-
tio mundi, sic locus Angelorum, hoc est cœ-
lum empyreum creari debuit ab initio mun-
di. Affert aliam rationem congruentiæ San-
ctus Thomas hoc artic. 3. quæst. 66. dicens:
*Potest conuenientior ratio sumi ex ipsa conditione glo-
rie. Expectatur enim in futura remuneratione du-
plex gloria, scilicet spiritualis, & corporalis, non
solum in corporibus humanis glorificandis, sed etiam
in toto mundo innouando. Inchoata est autem spiri-
tualis gloria ab ipso mundi principio in beatitudine
Angelorum, quorum aequalitas Sanctis promittitur.
Unde conueniens fuit, ut etiam à principio corpora-
lis gloria inchoaretur in aliquo corpore, quod etiam
à principio fuerit absque seruitute corruptionis, &
mutabilitatis, & totaliter lucidum, sicut tota crea-
tura corporalis expectatur post resurrectionem futura.
Et ideo illud cœlum dicitur empyreum, id est igneum,
non ab ardore, sed à splendore.*

13. Queritur septimo, vtrum dum dici-
tur, *In principio creauit Deus cœlum, & terram*,
nomine cœli significetur empyreum.

Respondeo, quod non significatur ex-
pressè, sed comprehenditur, & insinuat.
Sicut igitur nomine terræ intelligitur globus
terrestis, qui erat coopertus aquis, sic nomi-
ne cœli intelligitur totum spatium à terra
cooperta aquis vsque ad finem mundi, quod
continebat cœlum acreum, æthereum, &
empyreum.

14. Queritur octauo, vtrum tempus con-
creatum fuerit, hoc est ab initio creatum si-
mul cum cœlo empyreo, & cum materia in-
formi?

Respondet Sanctus Thomas art. 4. huius
quæstionis 66. quod communiter dicitur qua-
tuor esse primo creata, scilicet naturam An-
gelicam, cœlum empyreum, materiam cor-
poralem informem, & tempus. Ratio est,
quia in creatione Angeli, Cœlum empy-
reum, & materia informis acceperunt ini-
tium, ac primum instans suæ durationis suc-
cessiue, quod fuit etiam initium totius motus,
ac temporis; ergo simul cum alijs tribus fa-
ctum fuit initium temporis. Sicut autem, ut
dictum est quæstione superiori 212. iuxta sen-
tentiam Augustini materia informis, non
tempore, sed natura præcessit eius formatio-
nem, sic ut docet Sanctus Thomas aliquo
modo proportionali præcessit etiam tem-
pus.

15. Ad 1. distingo maiorem: omne cor-
pus sensibile inferius empyreo est mobile iux-
ta præsentem statum mundi, concedo; est
mobile in perpetuum, nego maiorem; con-
cedo minorem; & nego consequentiam. Cor-
pora sensibilia inferiora empyreo sunt mobilia
iuxta præsentem statum mundi, in quo de-
bent

bent dari generationes, & corruptiones inferiorum: at post diem iudicii, sicut cessabunt generationes, & corruptiones, sic corpora etiam inferiora aliter disponuntur, & acquirunt immobilitatem, & corpora beatorum acquirunt dotem incorruptibilitatis, & alias dotes. Quia verò cælum empyreum est locus beatorum, ab initio debuit habere dotem incorruptibilitatis, & localis immobilitatis, qua circa mundum inferiorem non circumvoluatur, ut dictum est num. 7. Vide Sanctum Thomam art. 3. quæst. 66. in resp. ad 1.

16. Ad 2. Argumentum quærit, quo pacto cælum empyreum, cum sit lucidissimum, non semper illuminet omnia inferiora, & sic causet perpetuam diem. Respondet primo Basiliius Homil. 2. in Hexameron: constat factum esse cælum rotunditate conclusum, habens corpus spissum, & adeò validum, ut possit ea, quæ extrinsecus habentur, ab interioribus separare. Ob hoc necessario post se regionem relictam carentem luce constituit, vtpote splendore, qui superradiabat, excluso. Iuxta hanc doctrinam Basilij cælum empyreum secundum partem, qua respicit inferiores cælos, & mundum nostrum elementarem, est densissimum, & opacissimum, ac proinde impedit, ne lux interior propagetur ad cælos inferiores, & ad mundum elementarem. Addit Sanctus Thomas, quod quia firmamentum, licet sit solidum, est diaphanum, ut patet, quia lumen stellarum videmus, non obstantibus cælis medijs, videtur, quod etiam pars illa cæli empyrei, quæ respicit cælos inferiores, ac mundum elementarem, licet sit solidissima, debet esse diaphana, ac proinde non apta ad impediendum, ne lux empyrei propagetur ad inferiora. Idem potest aliter dici, quod habet lucem cælum empyreum non condensatam, ne radios emittat, sicut corpus solis, sed magis subtilem, vel habet claritatem gloria, qua non est conformis cum claritate naturali?

17. Ad 3. distinguo maiorem: tempus de facto est motus firmamenti, in quantum motus firmamenti de facto est primus motus sensibilis, concedo: tempus essentialiter est motus firmamenti, nego maiorem: concedo minorem: & nego consequentiam. Tempus est numerus primi motus: & quia de facto motus firmamenti est primus motus sensibilis, ideo de facto tempus sensibile est numerus motus firmamenti. Si autem daretur motus sensibilis prior motu firmamenti, ille motus esset tempus, & mensura, quia omnia mensurantur primo sui generis. Si ergo motus firmamenti non cepit ab initio, tempus, quod præcessit motum firmamenti, fuit numerus non motus firmamenti, sed alterius motus, saltem quo mens Angelica numerat successionem suarum cogitationum, vel durationum &c.

QVÆSTIO CCXIV.

*Vtrum lux propriè in spiritualibus dicatur?
& vtrum lux corporea sit corpus,
vel qualitas?*

S. Tho. q. 67. art. 1. 2. 3.

1. **P**rimò videtur lux propriè dici de spiritualibus. Augustinus enim lib. 4. de Gen. ad litteram, cap. 28. dicit, quod in spiritualibus melior, & certior lux est, & quod Christus non sic dicitur lux, quomodo lapis, sed illud propriè, hoc figuratiuè. Dionysius cap. 4. de diuinis nominibus ponit lumen inter nomina intelligibilia Dei: & Apost. ad Ephes. 5. dicit: omne, quod manifestatur, lumen est, ac proinde docet etiam manifestationem spirituales esse lumen.

2. Secundo videtur lux materialis esse corpus. Nam Augustinus lib. 3. de lib. arbitrio cap. 5. dicit, quod lux in corporibus primum locum tenet. Aristoteles autem dicit lucem esse speciem ignis.

3. Tertio ferri, intersecari, ac reflecti, coniungi etiam, ac separari sunt propria corporum; sed radij luminis feruntur, intersecantur, ac reflectuntur, coniunguntur etiam, ac separantur, ut docet Dionysius cap. 2. de diuinis nominibus: ergo.

4. Quarto videtur lux non esse qualitas sensibilis. Nam qualitates sensibiles remanent, & conseruantur in subiecto, etiam ablato agente, ut patet in calore, & frigore, & præterea habent contrarium, eo pacto, quod calor est contrarius frigori; sed lux non habet contrarium, & non remanet, ablato agente, ideoque cum lucerna extinguitur, cubiculum remanet tenebrosus: ergo.

5. Quinto causa est perfectior effectui; sed lux corporum cœlestium causat formas substantiales in inferioribus, ac dum reddit colores actu visibiles, dat illis quoddam esse spirituale: ergo lux non est qualitas materialis, sed vel est corpus, vel qualitas spiritualis.

6. Respondeo, quod Sanctus Thomas postquam quæst. 65. & 66. egit de creatione, ac distinctione rerum in genere, descendit magis in particulari ad agendum de opere distinctionis facto singulis sex diebus: & quia prima die facta est lux, ac diuisa à tenebris, quæst. 66. agit de luce, eiusque productione, ac distinctione à tenebris.

7. Articulo igitur primo quærit, vtrum lux propriè dicatur de spiritualibus, siue vtrum aliqua spiritualia possint propriè dici lux?

Respondet nomen lucis primo impossibile esse ad significandam lucem corpoream, hoc est id, quod facit manifestationem in sensu visus, deinde ex usu extensum esse ad si-

Kkkk 3

gui-